

Hudební výchova

1 Leoš Janáček

1.1 Dílo

- Janáček napsal 10 oper, hrají se po celém světě, libreta si psal sám, většinou podle nějakého románu, dělal to podle lidských nápěvků, které notově zapisoval
 - opera Její pastorkyňa – pastorkyňa je schovanka, podle románu Gabriely Preissové, příběh Jenůfy, která se zamiluje do Štefa, ten ale chce jinou; má ji rád Laco, kostelníčka která se o ni stará zabije chlapečka, aby se mohla vdát, po zimě až roztají ledy tak se to ukáže, špatně to končí
 - opera Příhody lišky Bystroušky – podle románu Rudolfa Těsnohlídka, vypráví o příběhu lišky Bystroušky, která přijde o matku, domů si ji přivede hajný, pak uteče, najde krásného lišáka a mají spolu liščátka, revírník ale Bystroušku zastřelí, kolem ní pobíhají malá liščátka, koukají na mrtvou mámu a teď co budeme dělat, lišák to samé, nakonec odbíhají pryč a o liščátka se stará lišák, dostávají se přes to – smrt je součástí života
 - opera Věc Makropulos – podle románu Karla Čapka, Emilie Makropulos, v době Rudolfa II., její otec je šarlatán, jeden lektvar vyzkouší na ni a ona žije dlouze, pak chce najít recept na elixír věčného života, nakonec pergamen hází do ohně – „život už mně všechno dal, všechno jsem zažila, život už mi nemá co dát, chci přijmout to, co je součástí života – smrt“
 - opera Výlety pana Broučka – podle románu Svatopluka Čecha, příběh ve snu, pan Brouček se hrozně napil v hodpodě, spadl do nějakého sudu a usnul, zdál se mu sen, že je v 15. st., v době Jana Žižky a Jan Žižka se ho ptá kdo je, on mu říká, že je z jiného věku, jde do bitvy, je málem zabít a to ho probudí
 - opera Káťa Kabanová, opera Šárka, opera Osud
- symfonická díla
 - Lašské tance
 - Taras bulba – z ruských dějin
 - Sinfonietta pro Brno
- skladby pro mužský sbor Marička Magdonová, Kantor Halbar – zhudebněný Bezruč
- pro děti Říkadla, dechový sextet Mládí, ze souboru klavírních skladeb skladby Po travnatém chodníčku, V mlhách
- smyčcový kvartet Listy důvěrné (věnován Kamile, s ní se pak soudila Janáčková žena o peníze z hraní skladby)
- Glagolská mše – náměty z 10., 11. st., staroslověnština; Janáček žil v době kdy byla velká slovanská vzájemnost, jako Slovani měli držet pospolu, společný jazyk, původ – měl bratra v Rusku, miloval Rusko, jeho dcera jela do Ruska – vrací se ke všemu co je slovanské, tedy i staroslověnskou kulturu

2 Bohuslav Martinů

2.1 Život

- narodil se v Poličce, v kostelní věži
- odjíždí studovat na konzervatoř do Prahy, kromě hudby měl rád divadlo a malířství, na konzervatoři studoval housle, věnoval se i kompozici

- je přijat do filharmonie a r. 1919 s filharmonií odjíždí koncertovat do Paříže
- vrací se domů a r. 1923 odjíždí studovat do Paříže, tam má svého učitele kompozice, potkává se s Igorem Stravinským, žije v Paříži, pak se vrací domů a jede do Paříže zpátky, po r. 1939 prvně emigruje na jih Francie, potom lodí do USA, tam žije, dostává se mu uznání a domů se už nikdy nevrátí
- na konci života v 50. letech hodně času trávil v Evropě – především ve Švýcarsku, r. 1958 tam prodělává operaci rakoviny žaludku a zůstává tam v sanatoriu, tam o rok později umírá
- svým dílem tesknil po domově, po Vysočině, ikdyž mu tam bylo velice dobře, nikdy v cizině nebyl úplně doma

2.2 Dílo

- šest symfonií, kantáty Otevírání studánek, Dým bramborové natě, skladby pro klavír Louky, oratorium O Gilgamešovi, opery Mirandolina a Řecké pašije, skladby s prvky jazzu Poločas, Vřava

Část I

Moderní klasická hudba

- romantismus byl melodický, tonální, tklivý
- najednou disharmonie, nemelodičnost, atonální
- 20. st. = bourá tonální systém
- 19. st. = dominovaly smyčce, málem jsme se rozplakali, melodika, dominovaly nástroje, které dávaly melancholii, sentimentální; 20. st. = bicí, kravál, dechy, žestě, sonické – zvukové
- Igor Stravinskij – žil celý život ve Francii, nebo v USA, začal tvořit jinak, balet Svěcení jara, pořád je to ale poměrně normální a poslouchatelné
- v 20. století je řada směrů, proudů, např. dodekafonie – řada skladatelů vůbec nebyla inspirovaná, ale hudba se stává matematickou záležitostí, autor si zvolí řadu tzv. dodekafonickou řadu dvanácti tónů, jakoukoliv a s těmito tóny pracují, různě je spojují, vytváří melodie, prodlužují, zkracují, hudba neosobní, bez citu, nejznámější z nich Arnold Schönberg
- podobně modální hudba – autor si vytváří své vlastní stupnice (oproti durové, mollové, atd.) a teď si řeknu, aha, já to budu různě spojovat, rytmicky upravovat, nějakým způsobem vytvořím skladbu, taky jakýsi necitlivý, matematický charakter, např. Olivier Messiaen
- proti těmto novátorům Stravinskij vystupuje
- dále taky neofolklorismus, neoklasicismus, neobaroko – směry, které se snaží přinést zpět minulé umělecké slohy, skládám v jejich duchu, ale novodobým pohledem z toho původního vycházím, je to něco i trochu nového, tedy neofolklorismus vycházím z folkloru, např. i Janáček, Stravinskij neoklasik např. i Bohuslav Martinů
- modernější je témbrová hudba – hudba pracuje s barvou zvuku a dynamikou, s hudebními nástroji se pracuje zcela netradičně, autoři požadují hru na hranici tonového rozsahu nástrojů, používá se glissando, flažolety (co to je?), hraní dřevěnou částí smyčce, do klavíru se hází tyče a živé ryby, z orchestru vycházejí zvuky které jsme dosud ještě neslyšeli, např. klastr – nahuštění víc tónů do sebe, zní jako šum, např. Kryštof Penderecki – skladby Sedm bran jeruzalémských, De natura sonoris

- potom taky elektronická klasická hudba – např. E. Varése
- téže minimalismus – např. S. Reich